

225

locuirea socială: modelul nordic

Director	arh. Bruno Andreșoiu
Redactor-șef	arh. Anda Zota
Grafică	Cătălin Artenie
Secretar de redacție	Andreea Amzoiu
Redactori	Manuela Zipsi, Iuliana Dumitru, Cristian Brăcăcescu, Viorica Buică, Ioana Păunescu, Anca Rotar
Colaboratori	Ruxandra Enache, Ioana Man, Catrinel Negru
Fotografie	Șerban Bonciocat, Andrei Mărgulescu, Vlad Pătru, Sabin Prodan, Cristina Stamate, Arthur Țințu
DTP, Procesare imagine	Cristian David
PR & Comunicare	Simona Gabriela Noapțeș, Ana Liana Grigore
Publicitate & Marketing	Petre Lică – petre.lica@igloo.ro Alexandru David – alexandru.david@igloo.ro
Financiar	Ioana Nastea, Magnolia Boștinăru
Abonamente / Distribuție	Alina Dobrinioiu – abonamente@igloo.ro Petre Ghidarcea – distributie@igloo.ro
Tipar	BT Production

A Brezoianu 4
050023, București S5
T 021 313 411 8
@ office@igloo.ro

igloo.ro
facebook.com/igloo.magazine
instagram.com/igloo.magazine

București, © igloomedias, 2025
ISSN 1583-7688

Toate drepturile sunt rezervate.
Ele sunt protejate de legile în vigoare privitoare la dreptul de autor.
Orice reproducere totală sau în detaliu, prin orice fel de mijloace de copiere
sau transmisie, este interzisă fără acordul editurii Igloo Media.

- 16 Arhitectura viselor. Coridoare și interpretări
- 18 Un film lung în 4 păreri scurte: *The Brutalist*
- 22 „Sunteți, prin urmare, pictor amator.”
Aproape inexplicabilul Ion Țuculescu
- 26 Oltre Terra, diorama transhumanței
în ziua de azi
- 28 Chiharu Shiota la Grand Palais

din România

Arhitectură

- 32 Seducția simetriei. Imobil de apartamente
pe Str. Venezuela
- 40 IG House. Expresia haptică
a arhitecturii de cărămidă
- 46 Restaurarea și extinderea unei case
din strada Tugomir Voievod

Interior

- 52 Un labirint misterios artistic

- 60 Apartament Kenshō: estetică,
funcționalitate, bucurie

- 70 Sip Coffee & Wine: cafeneaua artistică
de pe Calea Moșilor

Patrimoniu

- 76 O biserică de sat – simplă, dar impunătoare

Design

- 86 Când mâinile împletesc poetic materie
și culoare: Ars Ana

Business

- 92 Urban Spaces sau despre „co-locuirea
frumoasă”: „Am imaginat, dezvoltat și construit
locuințele pe care noi ni le doream și nu le
găseam pe piață.”

Atelier

- 98 *Open call* pentru locuirea colectivă

În dialog

- 104 „Dacă arhitectul e un bun antropolog intuitiv...”
Johannes Bertleff – Radu Umbres

112	Cazul locuințelor sociale nordice: de la politici publice la excelență arhitecturală
114	Orașul Soft: evoluția locuințelor sociale în Țările Nordice și lecții pentru viitor
118	Locuințele sociale în Țările Nordice. O analiză comparativă
122	Generators Housing: diversitatea ca valoare fundamentală

126	Povestea celor cinci procente
130	Qvillestaden: reimaginearea tradiției locuirii în Göteborg
134	Lorentzinpusto: o moștenire a accesibilității
138	Un experiment de locuire: modelul „Gaining by Sharing”
142	Altfel de „locuințe pentru toți”
146	Alexandra Lulache: „Avem o mare problemă cu locuințele sociale în România – nu vorbim despre ele.”

Seen City

150	Printre blocuri suntem noi
-----	----------------------------

Internațional

Arhitectură

154	Biblioteci de azi, „heterotopii” de altădată
155	„Anti-obiect” subteran
158	Utopia din cărămidă și beton
162	Nuanțe brutaliste

City Plus

166	Verde nordic
167	Conectând orașul și apa: Bjørvika
169	Un cartier verde: Jernbanebyen
171	O zonă de socializare: parcul din Lillestrøm

igloo înCerc

176	Prin Vâlcea, în Oltenia vinului și a legendelor
178	deStat: La Hanul Vatra, în Oltenia de sub Munte
182	deGustat: Privind Oltul cu un pahar de vin la Crama Bauer
186	deAflat: Studiogovora: Nostalgia comunității ca motor al schimbării
190	deVăzut: Oltenia legendelor: cule și biserici din stejar secular

Arhitectura în vremea Hahalerei

Text

Bruno Andreșoiu

Nu e rău deloc. Lucrurile sunt tot mai liniștite, regulile tot mai multe și mai clare. Cei care spuneau că românii nu sunt capabili să joace după regulament s-au înșelat. Că legile nu se pot aplica în țara asta. Prostii! Și oricum sunt toți morți. Mai auzim de ei de prin cărțile de istorie necanonice, rarissime și puțin credibile. Și pe care oricum nu le mai poate citi aproape nimeni, că nu au fost transpuse în format accesibil, audio sau video. Astăzi nici nu mai trece cuiva prin cap că s-ar putea face altfel. De ce ar face-o și de ce i-ar trece?, că sunt toți prea ocupați cu statul prin lumi virtuale. Normele sunt produsul celor mai agere minți, naturale și fabricate deopotrivă și, în plus, se schimbă și se adaptează permanent, ca să acopere orice situație nouă pe care neastâmpărul oamenilor și al societății o creează mereu. Ba, în ultima vreme, regulile noi chiar preced devierile și le acoperă dinainte să se producă. Prevederea e mama înțelepciunii, spunea parcă un vechi proverb din cele încă valabile. Sigur că aici trebuie să dăm credit siliciului, care se dovedește mai capabil, mai rapid și mai vizionar decât vechile structuri creative organice, pe bază de carbon. Bătălia a fost câștigată demult, de când toate testele posibile au confirmat supremația creierului de siliciu, pe-atunci încă numit, cu o nuanță resentimentar peiorativă, artificial. Din fericire, activiștii anti *artificial-shaming* au reușit să schimbe percepția publică și să interzică exprimările jignitoare la adresa partenerilor noștri non umani.

Datorită lor, viața e astăzi mult mai liniștită, predictibilă și clară. Concepte vechi, din epoca lăcomiei numită capitalism, democrație, liberalism de tipul: inflație, criză, volatilitate a piețelor au dispărut complet și, sperăm, definitiv. Astăzi știm cu precizie ce se va întâmpla mâine și asta e foarte bine, în ciuda ideilor unor filozofi prăfuiți care insistă să se plângă în numele nici ei nu mai știu cărei libertăți pierdute. S-a dovedit deja cu precizie indiscutabilă că majoritatea asta își dorește, așa că ar fi complet idiot să mai funcționăm ca pe vremuri: ample libertăți de acțiune pentru puțini în schimbul impredictibilității și riscurilor majore pentru toți ceilalți.

Din păcate a fost nevoie de câteva crize serioase ca să ne convingem definitiv de falimentul unui sistem prea ușor de abuzat de către cei aflați în poziții privilegiate. Mai ales economic, că economia luase fața politicului, toate aranjamentele făcându-se în numele Pieței, singura purtătoare recunoscută de valoare universală. Bancherii, categorie care atâta vreme și-a exagerat importanța, dar a cărei ineptă lăcomie a fost mai mereu în spatele problemelor a dispărut în sfârșit, lăsând locul finanțistilor non umani, imuni la sentimente și vicii. În felul acesta, chiar și domeniul mai mereu responsabil de prăbușirea sistemelor financiare – cel imobiliar – a devenit predictibil, controlat și sigur. Astăzi nu se mai poate construi după bunul plac al fiecărui fond sau individ sau entitate ce dispune de capitalul necesar, căci regulile edificării sunt parte integrantă a amplului sistem de reguli sociale, definit și controlat cu strictețe de entități non umane. După niște ani de revolte și scandaluri create de investitori iritați că li s-a interzis să mai modeleze lumea construind la liber, lucrurile s-au liniștit, și astăzi toți suntem mulțumiți.

Puțini își mai amintesc de primii ani ai bunicului actualului primar-președinte, când abia fusese ales și lucrurile încă erau fluide, nu doar la noi, ci mai peste tot. Vechile regimuri democratice agonizau lent, întârziind să-și dea firescul sfârșit, agățându-se de concepte prăfuite și tot mai irelevante în noua realitate a lumii. Evident că schimbarea a pornit din America, teritoriul vizionar prin excelență, cu primul președinte dinastic liber ales, care a avut curajul să schimbe paradigme vechi și osificări bolnave. În primii ani a fost ceva mai dificil, că de obiceiurile rele se scapă greu, dar urmașii lui, biologici și politici deopotrivă, au reușit să impună definitiv sistemul care guvernează astăzi întreaga planetă, așa cum e și normal, eficient și bine. Noi, românii, ne-am aliniat cu mai puțină întârziere decât de obicei, nefiind, ca la altele, ultimii. Paradoxal, națiunile mai dezvoltate au evoluat mai greu, făcând trecerea după ani mulți și crâncene bătălii politice. La noi, momentul decisiv a fost acela când bunicul actualului primar-președinte și întemeietorul dinastiei a reușit,

datorită ubicuității și carismei sale pe social media, să ia puterea, aruncând în derizoriu și uitare toți ceilalți candidați la funcția supremă. Ajutat de *username*-ul Hahalera și discursul simplu, cu puține cuvinte și idei neclare, a convins ușor o generație abulică, dar sătulă de combinațiile vechilor politicieni. Asumarea unei identități vădit anti-orice și la mișto a fost de mare succes și a contribuit la transmiterea puterii către urmașii direcți, în dinastia botezată apoi oficial Hahalera. După modelul american și cu susținerea populației, președintele ales a comasat diverse funcții centrale și locale, ca să își poată pune mai bine în aplicare ideile. Așa s-a născut și ideea de stat-orăș, entitate vagă, dar complexă condusă de un – alt concept nou – președinte-primar. Astfel, legile construirii au devenit responsabilitatea președintelui, care a înțeles că sensul suprem al funcției supreme este de a modela lumea fizică a celor pe care îi conduce.

Asistat de forme tot mai performante de inteligență non umană, el a reușit să centralizeze în biroul său autorizarea oricărei construcții de pe tot teritoriul țării. Eficiența deciziilor a progresat de la aproape niciuna timp de câțiva ani la câteva pe an și apoi tot mai multe, dar nu prea multe. Ca lucrurile să funcționeze totuși, construcțiile au fost parametrizate la maxim, pe măsură ce și instrumentele de proiectare și control au evoluat și ele. După criteriile tehnice clasice au fost introduse și criterii estetice, așa-numitele *Legi ale bunului gust*, care definesc de-atunci orice construcție ar putea fi imaginată. Gustul primitiv și cultura precară ale președinților-primari dinastici au stabilit drept oficială o arhitectură stranie, hibridă, ce combină barbarisme moderne cu elemente ce amintesc de arhitectura clasică, filtrată prin palatele țigănești. Despre acestea din urmă se făcuse cândva și o carte, *Kastello*, și s-a spus că ea ar fi fost una dintre sursele de inspirație. Impunerea stilului oficial s-a făcut sub formula mereu proaspătă a unei Noi Arhitecturi Naționale, iar revolta profesioniștilor a fost anihilată pe rețelele sociale prin intermediul cărora se face de-atunci politica statului. Argumentul suprem a fost, ca de obicei, nevoia de ordine și predictibilitate, lupta împotriva haosului și a lăcomiei. Plus coerența și nevoia

de reprezentare națională. Oricât de stupide, justificările oficiale, susținute de miile de influenceri și postările lor, au învins prin număr și agresivitate orice discurs cu cap și coadă pe care specialiștii încercau să-l opună avalanșei de prostii aruncate pe net. Oricum profesia de arhitect începea să-și dea și ea obștescul sfârșit, odată cu credibilitatea membrilor, abilitățile acestora fiind preluate de boții mereu în priză care puteau face mai repede și mai bine practic orice în domeniu: imagini, planuri, memorii, povești. Arhitectura a fost, de altfel, una dintre primele profesii colonizate decisiv de inteligența artificială (încă se numea astfel, deci folosesc o expresie azi ofensatoare doar pentru acuratețe istorică) și care s-a dezis relativ repede de specialiștii cu mâini și creiere vechi, organice.

Responsabilii cu implementarea viziunii arhitecturale a dinastiei Hahalerei au contribuit masiv la discreditarea profesiei și eliminarea arhitecților din spațiul public, căci ei erau ultimii care le stăteau în cale, după ce dezvoltatorii fuseseră eliminați *de facto* prin legislație restrictivă și prigoană directă. Arhitecții însă, chiar dacă profesau tot mai puțin, continuau să vorbească și să critice. Căderea lor în irelevanță socială a fost ajutată nu doar de inteligența non umană, ci și de reducerea dramatică a comenzii de proiecte (datorate scăderii populației prin emigrație și natalitate dezastruoasă).

Astăzi, oricine ar vrea să construiască ceva trebuie să știe că, în principiu, nu se poate. Dacă insistă totuși, trebuie să găsească argumente foarte solide, cu relevarea tuturor implicațiilor de orice natură. Sunt, desigur, programe foarte bune care o pot face, dar sunt, bineînțeles, scumpe. Dacă argumentația socio-politico-economico-religioaso-tehnico-sentimentalo-muzicală trece, atunci cataloagele de proiecte și motoarele generative stau la dispoziția norocoșilor. Astfel, țara noastră e mult mai curată și mai coerentă, aproape ca soarele sfânt de pe cer. Așa să ne ajute Dumnezeuul dacilor, singurul oficial!

Rog conservarea cu grijă a acestui text pe care l-am scris peste 59 de ani.

Oltre Terra, diorama transhumanței în ziua de azi

Design Formafantasma
Text Ruxandra Enache
Foto Peter Tijhuis

„Nu poți atinge fără a fi atins la rândul tău.” Asta e tot ce mi-am notat în timpul artist talk-ului de la Stedelijk Museum ținut de Formafantasma cu ocazia expoziției „Oltre Terra” – un proiect care explorează relația omului cu unul dintre animalele pe care le-a domesticit – oaia. Totuși, produsul final, lâna, devine doar un punct de plecare în investigarea acestei interdependențe, iar ce e cu adevărat provocator este modul în care duo-ul italian apelează la instrumentele cercetării doar pentru a demonstra că societatea și obiceiurile noastre sunt „la fel de ovine pe cât sunt de umane.”

Timp de secole, ramuri întregi ale economiei s-au desfășurat în jurul transhumanței. Istoria producției de lână și a păstoritului coincide cu dezvoltarea timpurie a instrumentelor economice și comerciale în istoria multor state naționale moderne. Pentru noi a devenit mai mult decât o tradiție care a cedat din cauza avansului tehnologic – mitul transhumanței reprezintă un element fundamental al simbolismului satului românesc: în literatură, migrația sezonieră a ciobanului împreună cu turma sa de oi este asociată cu tranziția către viața de apoi. Cu timpul, percepția noastră asupra relației pe care o avem cu animalele pe care le domesticim s-a schimbat. Conceptul de turmă a devenit aproape stupid, ba chiar asociat cu plictiseala: numărăm oi ca să adormim. Totuși, de ce le este oamenilor atât de rușine de această relație profundă cu cei care nu ne (mai) seamănă?

Expoziția „Oltre Terra” are la bază un proiect în continuă desfășurare al studioului de design Formafantasma, care examinează conexiunile stratificate dintre oameni și oi, abordând implicațiile economice și etice ale acestei relații. În reprezentările occidentale, oile au rămas simbolul docilității și al supunerii oarbe: dacă oamenii sunt stăpâni, oile sunt cele stăpânite – un produs exclusiv al voinței umane. Această poziție de superioritate intelectuală justifică, implicit, diferite forme de proprietate și violență asupra animalelor domestice. Până la urmă – *we have*

always been totemists. Astfel, lâna a fost detronată de bumbac și, mai târziu, de materiale sintetice. Oile au fost pentru oameni totemul începuturilor expansiunii economice occidentale, dar, la fel ca orice totem, au fost înlocuite, iar posibilitățile aparent nesfârșite ale lânii lor par acum doar „vestigiile unei iubiri apuse”.

Fie că lâna este aruncată înainte de a fi folosită sau la finalul ciclului de viață al unui produs, ea pare să poarte o melancolie tăcută – ca cenușa unei pasiuni pe care nu o mai putem simți. Și totuși, doar atunci când învățăm să gestionăm rămășițele ofilite ale unei iubiri trecute putem susține o dragoste care durează.

Cum pui la îndoială existența animalului ca totem când instrumentele arhitecturii de expoziție au la bază reducerea subiectului la obiect? Scenografia Formafantasma propune o reinterpretare critică a dioramei tradiționale, utilizată adesea în muzeele de istorie naturală pentru a ilustra scene statice din natură. Multidisciplinaritatea dioramei care se extinde de-a lungul întregului spațiu este răspunsul duo-ului Formafantasma la această întrebare. Titlul italian al expoziției, „Oltre Terra”, provine din etimologia termenului „transhumanță”, combinând *trans* (din latină, însemnând „dincolo”, „oltre” în italiană) și *humus* („pământ”, „terra” în italiană). În mod similar, conceptul de migrație se reflectă și în abordarea transdisciplinară a expoziției, dezvoltată prin colaborări cu designeri, artiști, antropologi, evoluționiști, experți juridici, curatori, păstori și fermieri. Cele șapte reproduceri în mărime naturală a diferitelor rase de oi devin doar niște inserții în spațiul acompaniat de sunetul îndepărtat al tălângilor. Prin prezentarea materialelor, tehnicilor și ființelor vii împreună, expoziția pune sub semnul întrebării diviziunile actuale dintre oameni și animale, precum și cele dintre produse și materie biologică.

Chiharu Shiota – *Uncertain Journey*, © GrandPalaisRmn 2024 / Foto Didier Plowry, © Adagp, Paris, 2024 and the artist

Parisul respiră într-o continuă fervoare și mișcare, iar monumentele și muzeele sale nu fac excepție. După redeschiderea catedralei Notre-Dame la final de 2024 și cu Centre Pompidou pe punctul de a intra într-un program de renovare (până în 2030), a venit rândul impresionantului Grand Palais să găzduiască în avanpremieră reînălțării sale oficiale din iunie 2025 o expoziție cu totul specială. Aceasta s-a numit sugestiv *The Soul Trembles* și a invitat la descoperirea a șapte instalații de mari dimensiuni aparținând artistei japoneze Chiharu Shiota. În completarea acestora, o serie de sculpturi, fotografii, desene ori documente de arhivă au contribuit la înțelegerea parcursului creativ al artistei care se întinde pe mai bine de 25 de ani.

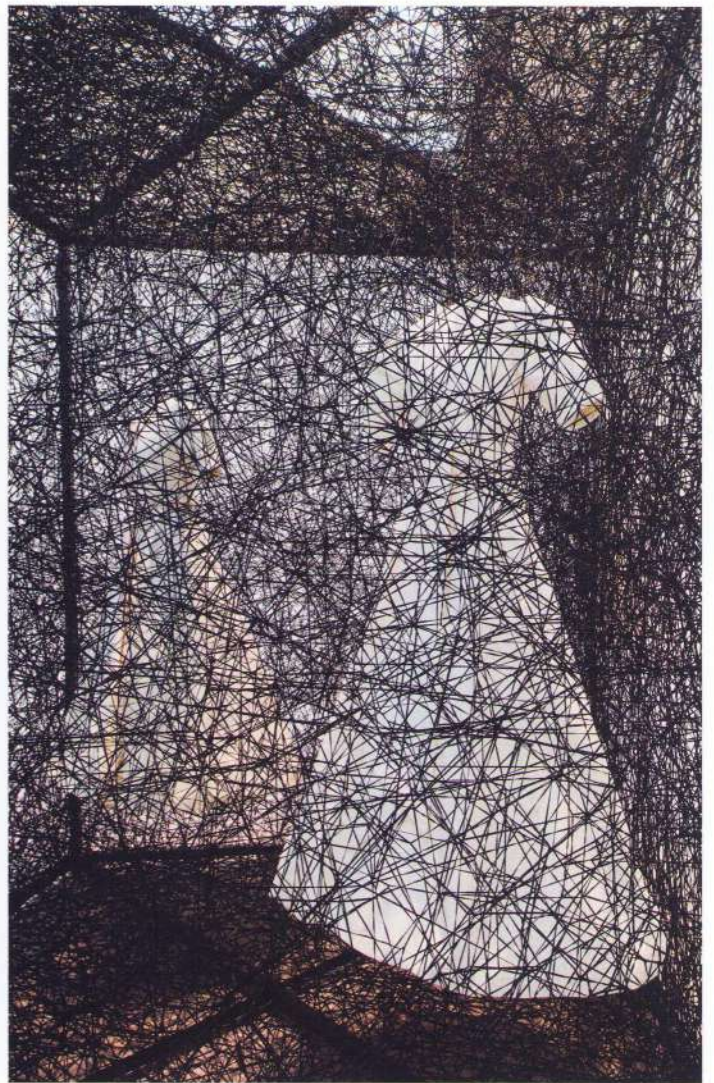
Născută la Osaka în 1972, Chiharu Shiota locuiește și creează în prezent la Berlin, însă operele sale călătoresc

prin întreaga lume scoțând în evidență obiecte *banale* – valize, scaune, rochii, pantofi, chei etc. –, prin care transmite emoții universale legate de relații, viață sau moarte. În cazul artei sale se poate vorbi inclusiv despre un *fir roșu*, la propriu, pentru că deseori artista utilizează fire din lână roșie pentru a țese emoții vizuale și mentale. Astfel de instalații imersive au fost prezente și în cei 1 200 de metri pătrați expoziționali de la Grand Palais, unde Chiharu Shiota a expus la scenă deschisă corporalitatea onirică a creațiilor sale în speranța că va putea transmite vizitatorilor *cutremurul* propriului suflet.

Opera sa jonglează cu temporalitatea, visul sau memoria, explorând o permanentă *prezență în absență*. Organizată în colaborare cu Muzeul Mori Art din Tokyo, expoziția e un îndemn la introspecție, la sondarea mișcării perpetue a propriilor corpuri și suflete.

Chiharu Shiota – *Where Are We Going?*, © GrandPalaisRmn 2024 / Foto Didier Plowy, © Adagp, Paris, 2024 and the artist

Chiharu Shiota – *Reflection of Space and Time*, GrandPalaisRmn 2024 / Foto Didier Plowy, © Adagp, Paris, 2024 and the artist

Chiharu Shiota – *Accumulation-Searching for the Destination*, © GrandPalaisRmn 2024 / Foto Didier Plowy, © Adagp, Paris, 2024 and the artist

Seducția simetriei.

Imobil de apartamente pe Str. Venezuela

Arhitectură

Westfourth Architecture

Text

Iuliana Dumitru

Foto

Vlad Pătru, Bogdan Rădulescu

Pe strada Venezuela din București, într-un țesut urban de o densitate destul de armonioasă și de coerentă, noul imobil de apartamente semnat Westfourth Architecture se distinge printr-o volumetrie compactă și temperat-masivă, răspunzând cu câteva gesturi arhitecturale clare contextului de factură preponderent modernistă și cu regim de înălțime relativ redus.

Aflată în vecinătatea unei clădiri rezidențiale proiectate tot de Westfourth Architecture, în 2006, noua construcție angajează un discurs raționalist, aproape auster, mizând în schimb pe efectul seducător al echilibrului și al simetriei. Ce o definește volumetric și vizual este articulația dintre sticla albă opacă (dominantă) și cărămida brună – un asamblaj cu multiple funcțiuni: reliefează și ritmează configurația clădirii, îi diminuează masivitatea și creează un joc dinamic al culorilor și texturilor la nivelul fațadelor.

În ce privește distribuția interioară, imobilul de patru etaje e compus din 13 apartamente – trei pe fiecare nivel, ultimele două niveluri (dintre care unul retras) fiind ocupate de apartamente tip duplex. Toate unitățile locative (cu excepția celor de la parter și a studiourilor) beneficiază de dublă orientare, cu dormitoare amplasate pe latura de nord, est și vest, iar camerele de zi spre sud, pentru o iluminare naturală optimă. De asemenea, ele se deschid prin suprafețe vitrate spre terase largi, dispuse pe toată lățimea apartamentelor. Apartamentele duplex au două dormitoare suplimentare la etajul superior, iar cele orientate spre sud primesc câte o terasă amplă pe două laturi ale clădirii. În schimb, apartamentele de la parter, amplasate în porțiunea din spate a clădirii, dispun de câte o grădină proprie, ferită de circulația străzii. Poziția camerelor de zi și a teraselor spre sud este, de altfel, marcată atât volumetric, cât și prin alternanța finisajelor exterioare.

Spațiile comune, în general funcționale, desenate conform aceleiași viziuni minimaliste, capătă amprente de căldură și intimitate prin finisajele de terrazzo și stucco venețian, într-un contrast fin cu iluminatul rece și betonul structural expus pe pereții ce bordează scările de acces.

LIBRIS

We know books

